

פסקים והלכות

שאלות המצויות לאחר חג הסוכות

דיני הסוכה והד' מינים לאחר סוכות

עשרה שנה מנישואיהם, ונתנו לכל אחת חתיכה מן האתרוג, ובאותה שנה נפקדו בבנים ובבנות לחיים טובים ולשלום. וזכות המצוה ראויה היא שתגן אלף המגן. עכ"ל. ושוב שמעתי בזה בשם דודי הג"ר ג' יז'י שליט"א במח"ס הליכות שבת וש"א, מכלי ראשון באשה שלא היה לה ילדים כעשרה שנים ובאה לפני הגרע"י זצוק"ל ואמר לה שתאכל אתרוג של צדיק, לאחר חג הסוכות השיגה אתרוג של הגרע"י זצ"ל ואכלתו, ולאחר שנה נולד לה בן, ואחר כך נולד לה עוד ילד, ולאחר מכן שרצתה עוד ילדים הלכה לחלבן זצ"ל שהיה מקובל כידוע, והסתכל לה בכף יד ואמר לה שמעולם לא יכול להיות לה ילדים, וכל מה שהיה לה הוא בגדר נס, עכ"ל, ומכאן רואים את גודל סגולת אכילת האתרוג.

הנחת ערבות מעל הארון קודש

שאלה: ישנם רבים שנוהגים להניח את הערבות (מלבושי יו"ט ס"א) [יש נוהגים אף להניח את הלולב] מעל הארון קודש, האם מותר לנהוג כן.

תשובה: מותר לעשות כן, ולב בי"ד מתנה עליהם. (שו"ת מהרש"ם ח"ד סימן נז).

זריקת הסכך לאחר סוכות

שאלה: מה עושים עם הסכך-עלים לאחר סוכות.

תשובה: וכנ"ל שתשמישי מצוה, שמעיקר הדין מותר לזורקם לאשפה, מ"מ טוב לזורקם בתוך שקית לאשפה. (עי' כה"ח סי' רצ"ה סק"א, ובגניז הקודש עמ' קפה בשם הגר"ק, ובשו"ת שבט הקהתי ח"ד סימן י', והגרע"פ).

אף בזמנינו שיש הרבה עיריות כגון עיריית בני ברק שהסכך נאסף ע"י העיריה בנפרד, מ"מ ראוי שלא יניחם ברחוב, במקום שאפשר לדרוך עליהם, ואף שאיננו מקום של אשפה.

ולגבי דפנות הסוכה, ראוי להשתמש בהם רק לדברי מצוה, אך מעיקר הדין אין איסור בזה, ואפשר להשליכם לאשפה. (עי' בסדר היום הנהגת מוצאי יו"ט של סוכות, ומשנ"ב סי' כ"א סק"ו).

זמן קריאת שמו"ת פרשת בראשית

שאלה: ממתי אפשר להתחיל לקרוא שמו"ת של פרשת בראשית משמחת תורה או רק משבת בבוקר.

תשובה: אפשר לקרוא בשמחת תורה, לאחר שעלה החתן תורה לפרשת בראשית.

מקור: י"ל כיון שקראו בשמחת תורה פרשת בראשית הו"ל כהתחילו לקרוא בראשית בתפילת מנחה שאפשר להתחיל לקרוא שמו"ת, וכן כתב ברמ"ע מפאנו במעין גנים ד"ג ע"א, והו"ד בחזו"ע שבת ח"א עמ' של, וכ"כ בחוט שני שבת ח"ד עמ' קיד, וכן הו"ד הגריש"א, וכ"כ בשש"ש כ"ב פמ"ט הערה קיח שאפשר לקרוא שמו"ת ממתי שעלה חתן בראשית, וכ"כ בשו"ת מנחת אשר ח"א סי' יג, וע"ע להגר"ש דבילצקי זצ"ל בהסכמה לספר ביכורי חיים ע"ש, וצ"ע ע"ד ממתי ששמחת תורה חל ביום חמישי כמו השנה, שלפי הקבלה יש לקרוא השמו"ת ביום שישי שבודאי נראה שתחילת זמן קריאת שמו"ת הוא משמחת תורה שקראו לתורה לחתן בראשית. וכן נראה בכה"ח סי' רפ"ה סק"ח, וכן כתב לדינא בגם אני אודך תשובות בעל האבני ישפה סימן עד ענף א' שאפשר להתחיל לקרוא שמו"ת משמח"ת.

זריקת הד' מינים לאשפה

שאלה: מה נוהגים לעשות עם הד' מינים לאחר סוכות, והאם אפשר לזורקם לאשפה, והאם חייבים לשמור אותם לשריפת חמץ.

תשובה: אף שקימ"ל שתשמישי מצוה נזרקים. (מגילה כו: ושו"ע סי' תרס"ד ס"ח), מ"מ אין לבזותם. (עי' שו"ע ומג"א סו"ס תרל"ח ומשנ"ב סו"ס תרס"ח), ולכן אין ראוי לזורקם ישירות לאשפה, [אע"פ שמעיקר הדין אפשר לזורקם ישירות לאשפה]. (עי' שו"ע סי' כא ס"ב וברכ"י שם סק"א). אלא יכול לזורקם בתוך שקית.

ואע"פ שרבים נהגו לשמור אותם לשריפת חמץ, (עי' ברכות לט, ובספר הרוקח הל' בדיקת חמץ אות יט, וב"י סי' תרס"ד). אך מ"מ בודאי שאין חיוב בזה, ולכן אפשר להקל בזה אף שלא במקום צורך. (עי' משנ"ב סימן תמה סק"ז, שאם נשארו לו, ומוכח להדיא שאין חיוב בזה). [ובודאי שאין צריך לזה התרת נדרים, והרי הוא כמנהגי מצוה שלכו"ע אפשר לסמוך בזה על התרת נדרים בערב ר"ה].

יש שנהגו לשרוף אותו בתנור של אפיית המצות. (עי' רמ"א סי' תרס"ד ס"ט, ובא"ח ש"א פרשת וזאת הברכה יא, וכן נהג הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל).

שמירת הד' מינים לסגולה ושמירה

שאלה: האם יש עניין לשמור את הד' מינים לסגולה ושמירה.

תשובה: יש נוהגים לשמור את הלולב והד' מינים לשמירה. (החיד"א בכרך לאדן סימן ו' מדברי הירושלמי בשבת פ"ב ה"ו).

ורבים נוהגים לקחת את עלי הערבה לשמירה, (משנ"ב סי' תרס"ה סק"ח, ובמועד לכל חי סימן כד אות יח). ויש בזה עוד סגולות נוספות, ונתבארו בארוכה בשערי יוסף הלכות הושענא רבא.

ויש נוהגים לשמור את ההדס לבשמים במוצאי שבת, כל עוד שניתן להנות מהריח שלו.

סגולת האתרוג של צדיק

שאלה: האם יש עניין לקחת את האתרוג של צדיק או אחד מגדולי ישראל, ולעשות ממנו מרקחת, או אפשר לעשות כן מכל אתרוג שבירך עליו.

תשובה: ורבים נוהגים לקחת את האתרוג ולעשות ממנו ריבה, ואוכלים ממנה בט"ו בשבט, והוא סגולה ללידה קלה. (עי' מועד לכל חי סי' כד אות כה, וכה"ח סי' תרס"ד סק"ס). ואי"צ לקחת לזה אתרוג של גדול מישראל, אך יש שנהגו לקחת דוקא אתרוג שגדול מישראל בירכו עליו, ומנהג ישראל תורה הוא.

אך סגולה לזרע של קיימא, לקחת דוקא אתרוג של צדיק. (הסגולה מיוחסת להגאון רבי אליהו רחמים ניסים יצחק פלאגי, אך אין לזה מקור ברור, וכן נהגה הרבנית בת שבע קנייבסקי ע"ה אשת חבר למרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל, וראה עוד חזו"ע סוכות עמ' תנ' שכתב בזה"ל: ואנא עובדא ידענא, שהאתרוג שברכתי עליו בימי החג ויצאתי בו י"ח המצוה, חילקוהו בני ביתי לנשים חסוכי בנים, אחר שמנה שנים ושתיים

דיני הזכרת משיב הרוח ומוריד הגשם

הזכרת גשם בברכת מחיה המתים - בשמיני עצרת מתחילים להזכיר בברכת מחיה המתים "משיב הרוח ומוריד הגשם". (ברכות לג. תענית ב. שו"ע סי' קי"ד ס"א).

שכח ולא הזכיר גשמים וסיים את התפילה - אם טעה ולא הזכיר גשם, וסיים את התפילה, צריך לחזור לראש התפילה, ויש מבני אשכנז שבימות הקיץ לא נהגו לומר מוריד הטל, [כגון בני חו"ל (רמ"א סי' קי"ד ס"ח)] אך בזמננו שאומרים מוריד הטל, אם סיים את התפילה אינו צריך לחזור. (שו"ע שם ס"ה), כיון שהוא שבח להקב"ה, (משנ"ב שם סק"ז). **ואף שאין צריך לחזור, היינו דוקא אם סיים את התפילה, אבל אם לא סיים את התפילה, אלא נזכר תוך כדי ברכת אתה גבור, צריך לחזור** (פוסקי זמנינו). וכלדהלן:

נזכר בתוך כדי דיבור - אם שכח ונזכר תוך כדי דיבור, יתקן כדי דיבור. (ובהזכרת משיב הרוח ומוריד הגשם בחורף לכו"ע מהני, וכדקי"ל בכל התורה כולה תוכ"ד כדיבור דמי, עי' נדרים פז. ובמשנ"ב סי' רט סק"ו, ועוד).

נזכר באמצע ברכת מחיה המתים - אם נזכר שלא אמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" ועדיין לא סיים את ברכתו יאמר באמצע ברכת מחיה המתים היכן שנזכר משיב הרוח ומוריד הגשם, וימשיך בתפילתו מהיכן דסליק ענינא. (בב"י סי' קי"ד מבואר שאי"צ לחזור, ואמנם לגבי על הנסים מבואר בשו"ע סי' תרפ"ב ס"א שכן צריך לחזור, והקשה במאמר מרדכי סי' קיד סק"ג מאי שנא, ומ"מ כתב בפרי מגדים סי' קיד א"א סק"ח שמדברי השו"ע בסי' קי"ד ס"ה נראה דהא דאין מחזירין אותו דוקא היכא דלא שייך חזרה, אבל היכא ששייך חזרה מחזירין אותו, ולכן כיון שנמצא במצע הברכה יאמר במקום שנזכר, וכן כתב בביה"ל שם, ובכה"ח סק"ח, ובנהר שלום, ובקיצור שו"ע סי' קיט ס"ג, וכן הו"ד הגר"ח, וכן כתב בשו"ת יחוד"ח ח"א סי' צא אות טו בהערה, ובהליכות עולם ח"א עמ' קלו, ונתבאר בארוכה בשערי יוסף הלכות שמחת תורה).

נזכר לפני ברוך אתה השם - וכן אם נזכר שלא אמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" לפני המילים ברוך אתה יתקן, [ואף אם מתפלל עם השליח ציבור בשווה, ולא יספיק לומר קדושה, מ"מ עדיף שיאמר מוריד הגשם, (עי' ריטב"א תענית ג: וכמו שנתבאר בארוכה בספר שם)]. ואם נזכר בין ברכת מחיה המתים לאתה קדוש יאמר שם "משיב הרוח ומוריד הגשם", (בא"ח ש"א בשלח אות טז).

נזכר בחתימת ברכת מחיה המתים - אם נזכר קודם שאמר שם השם, יאמר שם משיב הרוח ומוריד הגשם, ויאמר מעין החתימה וגאמן אתה להחיות מתים, ויחתום "ברוך אתה וכו'", כיון שצריך להזכיר מעין החתימה סמוך לחתימה (משנ"ב שם סק"ט) ואם טעה ותיקן מיד וחתם את הברכה בלא לומר מעין החתימה סמוך לחתימה כאמור, יצא ידי חובה בדיעבד. (ע"פ המבואר במשנ"ב סימן סו סקנ"ב).

נזכר בתוך החתימה לאחר שאמר שם השם - לבני ספרד יסיים את הברכה ויאמר שם "משיב הרוח ומוריד הגשם". (עי' שו"ע שם ס"ו, משנ"ב שם סק"ל). **ולבני אשכנז:** יסיים "למדני חוקיך" וכיון שכאילו הוא עומד עדיין באמצע הברכה, ויאמר ההזכרה ויסיים מעין החתימה והחתימה. (משנ"ב שם סק"ב, וביה"ל ד"ה בלא חתימה). **ואם נזכר לאחר שסיים את ברכת מחיה מתים** - יאמרנה שם, (שו"ע סי' קי"ד ס"ו, והוא אף לבי אשכנז במשנ"ב שם וביה"ל שם האריך שמדברי הרבה ראשונים נראה שצריך לחזור לראש, כיון שסיים את החתימה, ומ"מ סיים שם בביה"ל, שקשה לחלוק בזה לדינא על דברי השו"ע).

ספק אם אמר משיב הרוח - אם מסתפק אם הזכיר משיב הרוח, כל שלושים יום, יום הרי הוא בחזקה שאמר כהרגלו הראשון, ובודאי שהזכיר הזכרה לא נכונה וצריך לחזור, אך לאחר ל' יום חזקה ששינה את הרגלו ואינו צריך לחזור (שו"ע שם ס"ח). **ואם**

היה בדעתו לומר בתחילת התפילה, אם אחרי התפילה מסתפק, חוזר ומתפלל, אבל אם מסתפק זמן רב לאחר התפילה, [כחצי שעה, או ששכח מה שאמר], יש אומרים [מבני אשכנז/ספרד] שאינו חוזר ומתפלל. אך להלכה [בין לבני ספרד, ובין לבני אשכנז] חוזר ומתפלל, כיון שתולים שהתפלל כהרגלו, וטוב שיחזור ויתפלל בתנאי של נדבה, או שישמע את חזרת הש"ץ מהש"ץ ויכוין לצאת ידי חובה. (במשנ"ב סי' קי"ז סק"ח כתב, בחזקת שהזכיר וכו', ואם ברור לו שהיה בדעתו לומר מעין המאורע בתוך התפילה, ולאחר זמן מופלג נפל ספק בלבו אם זכר בתפילה או, אין צריך לחזור, ואם נתעורר הספק מיד אחר התפילה יש לחזור, [מור וקציעה ומגן גבורים] עכ"ד, וכן כתב במגן גיבורים אלף המגן אות יב בשם המור וקציעה, וכן הוא בסידור יעב"ץ דיני ר"ח שער החדש פתח ב' אות ה' ו'. ומ"מ בספרו מור וקציעה כתב שאין זה נקרא ספק אלא כששם אל לבו הספק תיכף במקום שהיה לו להזכיר בעודו עומד שם באותה ברכה או לפחות שנפל בספק בעודו עומד תפילה שהיה לו להזכיר בה אבל אם אחר התפילה, וכ"ש אם אחר זמן מופלג נכנס הספק בליבו, אין צריך לחזור עכ"ד, וכן כתב בכה"ח אות מת, וכן כתב לדינא בשו"ת אור לציון ח"ד פ"ו תשובה ב' ובביאורים שכל שהתעורר הספק לאחר התפילה אינו חוזר, כיון יש לנו תלות שאמר כהוגן, ומ"מ כתב שם שהרוצה להחמיר על עצמו יחזור על תנאי נדבה, יעו"ש, אבל בילקו"י מהדו"י ח"א עמ' רמז בהערה כתב שהעיקר הוא בזה כדברי ההלכות קטנות ומהר"י מולכו והחיד"א שחולקים בזה על המור וקציעה ולא ס"ל חילוק זה, ולכן צריך לחזור גם אחר התפילה, כיון דסו"ס אפשר ששכח לומר מוריד הטל, ומ"מ נראה שבכה"ג טוב שיכוין לתפילת נדבה או שיצא יד"ח בחזרת הש"ץ).

אמירת משיב הרוח ומוריד הגשם 101 פעמים - ראוי לומר ביום שמיני עצרת **101 פעמים** "מחיה מתים אתה רב להושיע משיב הרוח ומוריד הגשם" שעל ידי כן מוחזק שאומר כראוי "משיב הרוח ומוריד הגשם", ואף במקרה של ספק, אינו צריך לחזור ולהתפלל. (עי' שו"ע ורמ"א סי' קי"ד ס"ט ומשנ"ב שם סקמ"ב, וכה"ח סקנ"ה, שלא יכשל בהזכרת השם לבטלה, ובילקו"י ח"א עמ' רמה בהערה שגם שמשלשון השו"ע משמע שמתחילים דוקא מאתה גבור מ"מ סגי להתחיל מן מחיה מתים אתה וכו', ואמנם בשו"ת אור לציון ח"ב פרק ז' בבאורים תובה כט כתב לדינא כמו שנראה מדברי השו"ע "אומר ברכת אתה גבור עד מוריד הטל", ומש"כ שראוי לומר כן, כן נהגו הרבה גדולים כגון הגר"שז"א והגרע"י ועוד, ונתבאר בהרחבה בשערי יוסף דיני אמירת ותן טל ומטר לברכה/ברך עלינו מהדורת תשפ"ד בהרחבה עי"ש). [ואי"צ לומר את ה101 פעמים ברציפות. (הגר"ח ק באשי ישראל פכ"ג הערה קלו)].

אמרו רק תשעים פעמים - ואף שצריך לכתחילה צריך לומר כן **101 פעמים**, מ"מ בדיעבד אם אמר רק תשעים פעמים והסתפק אח"כ אם אמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" אינו צריך לחזור. (משנ"ב שם סקמ"א בשם החת"ס חאו"ח ס"כ, וביה"ל שם ד"ה אם ביום ראשון של פסח, וכה"ח שם סקנ"ח בשם החס"ל). ורבים מבני ספרד נהגו להקל לאומרו רק 90 פעם, [וכמו שכתב בשו"ע לאומרו תשעים פעם, וכמוזכר בדברי הראשונים].

שוכח לאחר 101 פעם - אם אמר 101 פעם משיב הרוח, ואעפ"כ שוכח לומר משיב הרוח, וקרה כבר בשלושה תפילות שמסתפק אם אמר משיב הרוח ומוריד הגשם, כיון שאורעה חזקתו, אין מועיל לו החזקה, וצריך לחזור ולהתפלל. (עי' משנ"ב ביצחק יקרא שם) ונראה שטוב שיתפלל בתורת נדבה. וכן אם הסתפק אם אמר 90 פעם, יחזור ויתפלל בתורת נדבה. (שם הערה קלא בשם הגר"ח ק, ובילקו"י סו"ס קיד). **ומ"מ בימינו שאומרים מוריד הטל, אין בזה נפק"מ כ"כ.**

להערות והוספות ולקבלת הגליץ המלא ניתן לפנות באימייל:

a921434567@gmail.com